

ČUDOVITI SVET PRAVLJIC IN IGRAČ

igračce

Spomini se igrač trdno oprimejo. Največ se jih skriva v tistih najbolj oguljenih. Ko igrača izgine, je tako, kot bi se z njo izgubil drobec življenja. Toda tudi za igrače velja, da se ohranijo le najlepši primerki, to so igrače premožnejših otrok. Cenene in na hitro narejene igrače iz naravnih materialov, ki so nekaj vzpodbujale domišljijo in ustvarjalnost otrok, pa so izginile. Jih še znamo izdelati?

Ena najstarejših igrač na Slovenskem je skoraj pet tisoč let stara keramična ropotuljica iz Ormoža. Predmet ni služil zgolj kot igrača. Ropotanje ji je dajalo magično moč in odganjalo zle duhove, da bi malčku ne mogli škodovati ali še huje, lahko bi ugrabili njegovo dušo.

V zakladnico najstarejših igrač sodita tudi slonokoščeni lutki, ki sta bili odkriti v grobu deklice iz iz premožnejše družine v rimski Emoni. Ko je iz neznanega vzroka pred skoraj dva tisoč leti umrla, so ji po starem običaju položili v grob tudi punč-

ki, da bi si z njima krajšala turobne dni zagrobnega življenja.

Številni odlomki lutk in igrač so bili odkriti tudi na Ptujju, kjer je v antiki stalo bogato mesto Poetovio. Te lutke so bile izdelane iz keramike in so bile nedvomno mnogo cenejše kot emonske slonokoščene punčke.

Sestavljanje kock je do srede 19. stoletja veljalo za premalo vzgojno. Pedagogika je nato dokazala njihov pomen za razvoj otrokove ustvarjalnosti, kar je vzpodbudilo množično izdelovanje. Kocke iz umetnega kamna sta izumila brata Lillenthal in patent prodala dunajski tovarni Anker, z zaščitnim znakom v obliki sidra. Industrijska proizvodnja se je začela v sedemdesetih letih 19. stol. in kmalu so osvojile svet. Izdelovali so tudi znamenito družabno igro »Človek ne jezi se«. Kocke Anker so imeli le otroci premožnejših staršev. Tudi obe škatli kock, ki jih hrani Gorenjski muzej, prihajata iz kranjske meščanske

družine trgovca Ivana Majdiča. V Kranju je igrače prodajalo več trgovcev, oglaševali pa so jih običajno v času pred Miklavžem. Trgovina Savnik je igrače ponujala v prodajnih katalogih.

Z industrijsko proizvodnjo in uporabo umetnih snovi so igrače postale cenejše in dostopnejše. Pri oblikovanju se je čedalje bolj odražal razvoj tehnike in vpliv moderne družbe. Vlakeri, vojaki in punčke so začeli posnemati modele iz vsakdanjega življenja. Izjemen tržni uspeh so dosegle punčke Barbie in Lego kocke.

Na priljubljenost in prodajo posamezne igrače v zadnjem času najbolj vplivajo mediji, zato je tržišče danes preplavljeno z igračami z liki filmskih junakov, risank in računalniških iger. Tako je npr. film Jurski park dosegel velikanski tržni uspeh in vzbudil zbirateljske strasti ter veliko zanimanje mladih za naravoslovne znanosti. Med najlepše, kar nas veže na otroška leta, sodijo tudi naše prve knjige. Slovenski ilustratorji otroških knjig sodijo v sam svetovni vrh. Med najuglednejše in najbolj priljubljene ilustratorke prištevamo tudi Jelko Reichman. Ustvarila je lik Mačka Murija, Piki Jakoba, Miškočina, ki so postali mnogim slovenskim otrokom prijatelji za vedno.

Od nekdaj jo je vlekle v svet lepote in domišljije, ki ga je odkrila v knjigah. Risati je začela že zelo zgodaj in od tedaj neprestano riše. Največkrat so to stvari, ki si jih je kot otrok želela in ji niso bile dosegljive. Študirala je slikarstvo in že takrat ji je Marij Pregelj rekel, da bi bila dobra ilustratorka, ker zna risati na pamet.

V svet ilustracije je vstopila v 70. letih preteklega stoletja in se kmalu pridružila slovenskim najuglednejšim, desetletje starejšim pravljicarjem, Marlenki Stupici, Ančki Gošnik Godec, Marjanci Jemec in drugim. V svojih delih mojstrsko upodablja svet otroških sanj, kjer v neskaljenem sožitju živijo ljudje, živali in igrače. Za njeno risbo so značilne okroglolične punčke v staromodnih škorenjčkih, mehki medvedki, rože in mačke. Njene poteze so jasne, liki

mehki, barve tople in žametne. Toda ne izraža se z barvo. Pri njenem likovnem ustvarjanju pridejo barve za obliko. Veliko pozornost posveča tudi detajlom, a ti morajo biti vedno del celote, podobno kot v njenem domu, kjer so predmeti iz vseh vetrov zbrani v skladno celoto.

Jelka Reichman is considered as one of the most famous slovenian illustrators.

She created figures Maček Muri, Piki Jakob, Miškočina, which have become real friends to many Slovenian children.

Since ever she has been driven into the world of beauty and fantasy discovered in books for children. She started drawing in her early ages and has never stopped. She studied painting by professor Marij Pregelj. She entered the world of illustration in the 70s of the previous century and soon joined Slovenian most renowned, a decade older fairytales' illustrators – Marlenka Stupica, Ančka Gošnik Godec, Marjanca Jemec, and others.

In her illustrations she mastered the world of children's dreams where people, animals and toys happily live together. In her drawings appear characteristic round-cheeked dolls in old-fashioned boots, soft teddy-bears, flowers and cats. Her features are clear, the colours are warm and velvet-like. However, the colours in her pictures are not essential, they only follow the form.

Vitrina meseca Gorenjskega muzeja

Št. 2, maj 2006

Besedilo in izbor predmetov: N. Robežnik, V. Perko, M. Žibert, M. Rogelj, M. Vomer Gojkovič, T. Dolžan Eržen, Z. Čujović

Jezikovni pregled: T. Dolžan Eržen, prevod: M. Vehar

Vodja projekta: V. Perko

Fotografije: Fototeka Gorenjskega muzeja, Pokrajinski muzej Ptuj in T. Lauko

Oblikovanje: P. Rakovec

Tisk: Jagraf, Trboje

Izdal: Gorenjski muzej, Kranj, zanj B. Ravnik Toman, ravnateljica

Tel.: 04 201 39 50

E-mail: info@gorenjski-muzej.si